

Den kan vel frihed bære

Af Amanda Stevne Pihl, cand. mag. arkivar

I 1943 udkom Kelvin Lindemanns roman ”Den kan vel frihed bære” på forlaget Hasselbalch, men inden historien nåede så langt, blev den, som altid, udvekslet mellem forfatter og forlag i korrekturlæste versioner. En af disse versioner ligger i Ø-arkivets kælder på Pingels Allé (BØA 1976-36). De maskinskrevne sider er pakket i hårdt papomslag og forsynet med kommentarer i margin. Da disse sider kom retur fra forlæggeren, kunne hverken han eller forfatteren vide, at netop dette manuskript skulle blive årsag til store omvæltninger i Kelvins liv.

Kelvin Lindemann

Kelvin Lindemann blev født den 6. august 1911 i Sibirien med det fulde navn Edward Kelvin Thybo-Lindemann. Han døde den 8. september 2004 i en alder af 93 år med en håndfuld romaner i bagagen. For disse modtog han en lang række legater og kom på livslang kunstnerydelse. Debutromanen ”En håndfuld babies” udkom i 1931 og herefter gik det stærkt. Kelvin præsterede, udover sine romaner, en lang række rejsebøger, essays, kronikker og noveller til aviser og blade. I 1938 var han krigskorrespondent i Spanien og skildrede Franco-tiden i Politiken.

I 1942 udkom hans prisvindende roman ”Huset med det grønne træ”, der sikrede ham international anerkendelse, men allerede året efter, i 1943, forsøgte han sig med manuskriptet til ”Den kan vel frihed bære”, og dette manuskript fik en noget anden medfart.

Forfatter Kelvin Lindemann.

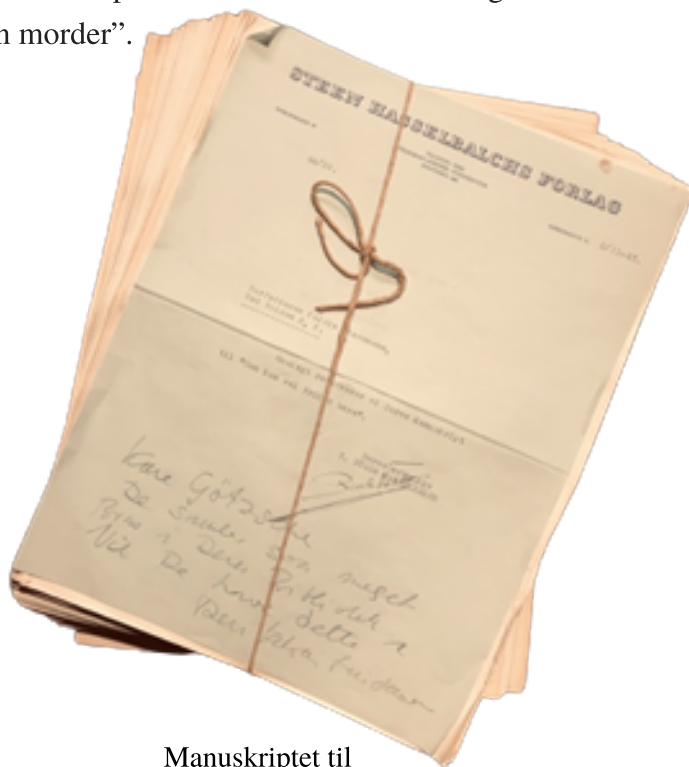
© Anders Lindemann

Frihed

Frihed er temaet i Kelvins roman fra 1943 – både i bogstavelig og overført betydning. Men frihed er også et gennemgående tema i forfatterens eget liv. Romanen handler om Bornholms befrielse i 1658, hvor lokale godtfolk tog sagen i egen hånd og befriede Bornholm fra den svenske okkupation. Men året 1943 er ikke et år, hvor man kan skrive hvad som helst, og den tyske besættelsesmagt opfattede handlingen i romanen som en metafor for den tyske besættelse af Danmark. Denne antagelse havde de fuldstændig ret i. Kelvin deltog i illegalt arbejde under krigen og optræder derfor i Frihedsmuseets modstandsdatabase i dag. Han drev det illegale forlag ”Samtiden” og organiserede flygtningetransporter til Sverige. Politiet beslaglagde hele oplaget af ”Den kan vel frihed bære” efter en kendelse fra Københavns Byret for at forhindre repressalier fra besættelsesmagten.

Tragedien stopper dog ikke her; i februar 1944 blev Kelvin udsat for drabsforsøg og måtte selv flygte i eksil i Sverige. Den mand, der forsøgte at udrette attentatet, blev efter krigen dømt til døden for sin udåd. Kelvin Lindemann har senere set tilbage på den dramatiske episode blandt andet i erindrungen ”Min egen morder”.

Manuskriptet til

”Den kan vel frihed bære”, BØA 1976-36

Den bornholmske frihedskamp

Ved Roskildefreden, der blev underskrevet i februar 1658 som kulmination på Svenskekrigene, måtte Danmark afstå Skåne, Halland, Blekinge og Bornholm til Sverige. I april ankom den svenske kommandant Johan Printzenskiöld derfor til Hammershus, men den bornholmske befolkning var ikke velvilligt stemt overfor det svenske herredømme og dets skatteopkrævning. Dels udskrev Printzenskiöld skatter, der var helt urimelige, dels tvangsopskrev han alle unge bornholmere helt ned til 12-årige drenge til sin hær. Rænker blev smedet og blandt lederne var Hasles borgmester Peder Olsen, Rønnes borgmester Claus Kam, præsten Povl Anker, byfoged Niels Gumløse, Jens Kofoed og Villum Clausen.

De pågreb den svenske kommandant under dennes besøg hos Rønnes borgmester den 8. december samme år, og efter sigende var planen blot at fange ham levende, men under et flugtforsøg affyrede Villum Clausen et skud, der viste sig at være dødeligt. En sten er støbt ned i vejbelægningen på Storegade for at markere det sted, hvor Printzenskiöld faldt.

Dagen efter, den 9. december, lykkedes det oprørerne at indtage Hammershus, der på det tidspunkt kun var befæstet af 60 mand, hvoraf ingen tilstedeværende var i stand til at betjene kanonerne. De bornholmske frihedskæmpere kunne herefter, den 26. december 1658, give den danske kong Frederik III Bornholm tilbage, og en endelig fredsaftale blev underskrevet med svenskerne i maj 1660.

”.. den tyske besættelsesmagt opfattede handlingen i romanen som en metafor for den tyske besættelse af Danmark. Denne antagelse havde de fuldstændig ret i.”

”En Aften i Kolera-Året”

Ti år efter udgivelsen af ”Den kan vel frihed bære” – og 100 år efter en voldsom koleraepidemi hærgede København – udkom romanen ”En Aften i Kolera-Året” skrevet under pseudonymet Alexis Hareng. Mange gættede på, at det var Karen Blixen, der var forfatteren bag dette værk. Karen Blixen afviste det, og først efter en tid vedkendte Kelvin sig ophavet. Det var en bevidst provokation fra Kelvins side at skrive under pseudonymet – han ville sætte fokus på, at mange anmeldere var mere optagede af hvem der havde skrevet bogen end bogens egentlige indhold..

Frihed er den bedste ting

Inspirationen til romanens titel er hentet i et citat fra Thomas Simonsson, der var biskop i Strängnäs 1429-1443: ”Frihet är den bästa ting, som sökas kan all världen omkring, - den frihet kan väl bära!” Kelvin Lindemann har ikke selv nogen tilknytning til Bornholm, men har fundet et stærkt historisk motiv i de begivenheder, der udspillede sig på øen i 1658, og har anvendt det som parallelbillede på sin egen samtid under den tyske besættelse. I et efterskrift, der uddyber den historiske ramme omkring handlingen, skriver han: ”Med megen Selvbevidsthed hævdede Bornholmerne ned gennem Tiden de Privilegier, deres modige Optræden havde skaffet dem, og de var altid parate til at værgе deres selvskabte Frihed ogsaa overfor de danske Myndigheder. Bornholmernes Mangel paa Ærbødighed for Autoriteterne hænger formodentlig sammen med, at de aldrig har haft Herremandsvælde. Der har altid været Bondefrihed paa Bornholm.” I dette efterskrift redegør han også for sin hjemmel, som han blandt andet har hentet hos mastodonterne M.K. Zahrtmann og J.A. Jørgensen.

Den bornholmske frihedskamp fylder stadig i dag i den lokale eksistensberettigelse. Ved Hammershus er opstillet en frihedsstøtte med et vers, der markerer frihedskampen, og nogle af de heltmodige bannerførere, der var involveret, har lagt navn til de færger, der troligt har besejlet Bornholm. Kelvin Lindemanns roman synes dog at være gledet ud af den lokale bevidsthed. Ikke desto mindre er den et rigtig fint eksempel på, hvordan en stærk lokalhistorie kan anvendes som metafor for en national tilstand.

Friheden sejrede, både i 1658 og i 1945 (1946 for Bornholms vedkommende) og for Kelvin Lindemann. ”Den kan vel frihed bære” udkom og kan i dag lånes på landets folkebiblioteker – også på Bornholms Folkebiblioteker (både som bog og ebog). Her kan du også låne og læse dig gennem en stor del af Kelvin Lindemanns øvrige, imponerende forfatterskab.

